

Decadència i pervivència d'una classe rendista: Història oral dels hisendats gironins (1930-2000)*

Joaquim M. Puigvert

Enric Saguer

Les transformacions viscudes en els darrers cinquanta anys en el món rural han estat revolucionàries. La màquina ha desplaçat l'home; el capital, el treball i l'estiucluant, el pagès. Una revolució pacífica, certament, però no per això poc intensa. De tot plegat, qui ho ha viscut, en conserva un record ben viu i una experiència singular. Una experiència que sovint va més enllà del que ens expliquen les estadístiques i les fonts convencionals.

L'objectiu de la recerca que està desenvolupant l'Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines dins el programa d'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya (IPEC) del Centre de Promoció de la Cultura Tradicional i Popular Catalana consisteix a recopilar el record i l'experiència viscuda d'un dels grups socials alhora protagonista i víctima d'aquesta recent transformació: els grans propietaris de Girona. No hi ha dubte que els canvis del món rural en els darrers cinquanta anys han comportat una progressiva pèrdua de pes dels propietaris de la terra. Això ha passat arreu d'Europa i Catalunya no n'ha estat pas l'excepció. Les bases del sistema agrari s'han trencat en almenys dos àmbits clau: el sistema hereditari i la ronda de la terra. I els ha calgut buscar sortides i solucions. Alguns s'han reconvergit en empresaris agraris, pròpiament dits; altres s'han beneficiat de les oportunitats ofertes pel turisme o la urbanització del sòl; o bé s'han dedicat a altres activitats professionals cada cop més allunyades del camp; i, finalment, també hi ha hagut qui ha anat emsicolant i venent el patrimoni.

El projecte, que duu el títol *Memòria d'un món social en transformació (la regió de Girona, 1930-2000): la veu dels hisendats*, consisteix a recopilar un mínim de 30 entrevistes en profunditat fetes a una mostra representativa i tipològicament variada de grans propietaris agraris de la regió de Girona. Aquestes entrevistes estan plantejades bàsicament com a històries de vida i pretenen obtenir —a través de l'experiència i la trajectòria vital exposada en primera persona, més que de l'opinió o el relat sobre tercers— informació rellevant sobre els canvis intergeneracionals del grup i la forma com han estat viscuts i afrontats.

Les entrevistes, a més de construir un perfil biogràfic de la persona entrevistada i dels seus antecedents familiars, se centren en quatre grans àmbits. En primer lloc, la mobilitat social i, en particular, la transformació de la figura del rendista rural, indagant especialment en qüestions com l'erosió de les seves bases econòmiques, els canvis en el paper social del rendista amb relació al medi local i la seva reorientació professional cap a altres activitats.

En segon lloc, es para atenció en les tensions i els conflictes associats als processos de transformació agrària, i es recullen testimonis de conflictitat en diversos espais: entre propietaris i masovers (per morositat, per negociació de la renda, per canvis en el règim d'explotació...); a l'interior de la família (pel repartiment de l'herència, per les estratègies familiars, per canvis en el sistema de valors familiars i, en especial, els lligats amb la figura de l'hereu) i conflictitat amb l'administració pública (per qüestions fiscals, per expropiacions, per la Llei de contractes de conreu de la Segona República...).

En tercer lloc, es vol aprofundir en els canvis experimentats per cada patrimoni tant pel que fa a la composició i dimensió com pel que fa a les formes de gestió i la implicació del propietari. En aquest sentit, es posa èmfasi especial en la reconstrucció i la cronologia dels processos d'ampliació o fragmentació del patrimoni, en els canvis del règim de cessió de les finques, en el grau d'implicació en l'activitat agrària i la realització d'inversions, en l'interès del propietari per les qüestions agronòmiques, en la vinculació a associacions agràries (IACSI, les *Hermandades de labradors* del franquisme, les cambres agràries...) i en les estratègies familiars de transmissió del patrimoni, dotació dels fills, etc.

Finalment, i en quart lloc, també es pretén captar la tradició ideològica i política de la família i del mateix entrevistat, així com la valoració que aquest fa dels canvis econòmics i socials viscuts i la pervivència de la ideologia pairalista. En aquest sentit, l'entrevista aborda qüestions com la transmissió en les normes i valors de la família, els referents culturals i polítics, el grau de vinculació amb les institucions del règim franquista, la religiositat, les pautes de lectura i el pes donat a la biblioteca i a l'arxiu familiar.

El projecte l'hem entès també com una eina de dinamització interna per a l'Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines i, una vegada finalitzades les fases de treball de camp i d'anàlisi dels resultats, està prevista una tasca de difusió dels resultats a través de la seva publicació i d'una exposició.

Batuda en un corral de Castelló d'Empúries. Foto: Arxiu Municipal de Castelló d'Empúries.

(*) Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya, 2001. **Recerca/Anàlisi**